

Note introductive

1. ORIGINILE „FILOSOFIEI VIETII”

Nietzsche a fost primul care a decretat expirarea modalității de a face filosofie exclusiv prin producere de concepte. El a recunoscut în obiectivitatea opacă a oricărei generalizări un atac asupra instinctelor subiective și creatoare. Pentru a-și transmite revelațiile a folosit forma aforistică, mai proprie pentru sugerarea purei indeterminări a percepției interioare.

A explicat degenerescența morală făcând apel la principiul fiziologic intern și nu la cauzalitatea externă a unei situații decadente universale, răsturnând astfel habitudinile explicației comune. Încă din „Nașterea tragediei”, a recurs pentru formularea celor două principii estetice principale, apollinicul și dionisiacul, mai mult la nuanțarea unor stări organice decât la geometriismul reprezentărilor intelectuale. În cultura greacă, dincolo de variațiile inerente efervescenței creatoare, Nietzsche a văzut o *atitudine* a unui fond originar rațional.

Dar cel care a sistematizat într-o manieră coerentă intuiții asemănătoare cu cele nietzscheene a fost Dilthey. Punctul lui de plecare s-a aflat în neokantianismul pozitivist al anilor șai-zeci-șaptezeci din secolul trecut.

fi subordonat rigidității legilor cauzale. O altă diferență între domeniul științelor spiritului și cel al științelor naturii este că, în primul, ceea ce se prezintă nemijlocit conștiinței nu sunt elementele izolate, ci conexiuni, unități, întreguri. „Viața există pretutindeni numai ca *Zusammenhang*” („sumă a legăturilor ce se nasc din raportul dintre întreg și părți”).

Conexiunea dintre diferitele influențe (Wirkungs Zusammenhang) este creatoare de valori în lumea istorică.

Prin această adevărată „critică a raționii istorice”, Dilthey, elev al lui Ranke, stabilește metodologia unei științe comprehensive: particularul și unicul nu trebuie distrus, prin subsumare, ca în științele naturii, ci trebuie integrat (prin „Einordnung”).

2. CONTRIBUȚIA LUI GEORG SIMMEL

A treia perioadă, de creație. Testamentul filosofic. În ceea ce privește întreaga operă a lui Simmel, s-a impus distincția pe care a făcut-o Max Frischeisen-Kohler: există trei etape de creație. Prima etapă se întinde din 1879 până în 1900 și este marcată de pozitivism, biologismul lui Spencer, pragmatism și teoria evoluției. A doua etapă, din 1901 până în 1908, stă sub semnul reîntoarcerii lui Kant și a punerii problemelor din punct de vedere sociologic. În a treia etapă, din 1909 până la moarte, în 1918, se receptează influența bergsoniană și se elaborează „filosofia vieții”. Aceasta este epoca în care punctul de plecare îl constituie meditații asupra artei sau literaturii pentru a se încerca apoi o surprindere a fenomenului vieții. Operele importante ale acestei ultime perioade sunt:

Philosophische Kultur (1991) [„Cultură filosofică”], *Goethe* (1913) și *Rembrandt* (1916). Dar cartea în care problema vieții a fost abordată de la început și în care s-a realizat o punere în ordine a materialului conceptual câștigat până atunci este *Lebensanschauung* (1918) [„Privire intuitivă asupra vieții”]. Acesta este testamentul filosofic al lui Simmel.

Eseurile *Pentru o metafizică a morții și Problema destinului* au apărut inițial în 1910, respectiv, 1913, fiind ulterior prelucrate și integrate în textura celui de-al treilea capitol din *Lebensanschauung* („Moarte și nemurire”). *Fragment despre dragoste* este un eseu apărut postum care tratează probleme similare celor ce alcătuiesc primul capitol din *Lebensanschauung* – („Transcendența vieții”).

În introducerea la culegerea de eseuri *Philosophische Kultur*, Simmel explică că esențial în această carte nu este, sau nu este numai conținutul, care poate fi oricând conștientizat, construit, acceptat, ci o anumită atitudine spirituală în fața lumii și a vieții, o formă funcțională și o manieră specifică de a accepta lucrurile și de a le transforma în forul interior. Este clar astfel că răfuiala din a doua perioadă cu neokantianismul (în special Rickert și Windelband) este mutată de la nivelul schimbului de idei pur teoretic, neangajant, la treapta unei supreme asimilări afective și intelectuale. Pentru Simmel, forma este partea constitutivă elementară a vieții: „dinamica vieții își găsește liniștea o dată cu fiecare conținut și obiectivitate trăită, se fixează cu alte cuvinte într-un punct stabil; oriunde ceva rigid și particular se trăiește, viața se încheie în el ca într-o fundătură sau simte cum fluxul i se cristalizează în contact cu acel ceva, conturul acestuia din urmă dându-i formă și stabilindu-i hotarele”. (*Lebensanschauung. Vier metaphysische*

Kapitel, Berlin, 1994 Duncker & Humblot, p. 8). Procesul constitutiv ce alcătuiește esența vieții este exprimat de „o configurație mereu mărginită, care își depășește întotdeauna mărginirea” (*Lebensanschauung*, p. 13). Realitatea fundamentală hotărăște felul de a fi al vieții: „faptul că transcendența îi este imanentă”. Efortul lui Simmel stă în încercarea de a continua filosofia lui Bergson. Or, revelația primară bergsoniană este recunoașterea funcției inhibitoare a intelectului: el reduce conținutul la discontinuu, dinamicul la static, împiedică surprinderea substraturilor realității calitativ dinamice; pentru a nu ne bloca într-un astfel de reduționism trebuie să recurgem la intuiție („un fel de simpatie intelectuală prin care ne transportăm în interiorul unui obiect pentru a coincide cu ceea ce el are ca unic și prin urmare inexprimabil”. Viața reprezintă durată reală în care trecutul se întretese cu prezentul. Produsul și totodată materia unui elan vital primar, viața este o continuă schimbare. Prin urmare, pe această bază bergsoniană, având de ales între curgătorul vieții și rigiditatea formei, Simmel va merge pe o a treia cale: elaborarea unui concept care să reușească să unifice ambele ipostaze, care să facă posibilă, deci, două definiții aparent antitetice, în fapt complementare: acest concept este cel de viață „Leben”), cu cele două aspecte ale sale – „Mehr-Leben” (mai-multă-viață) și „Mehr-als-Leben” (mai-mult-ca-viața).

Primul aspect relevă direct din bergsonism și este cel mai neproblematic. Se are aici în vedere faptul că viața este mișcare, că atrage în ea însăși de fiecare dată ceva, pentru a-l preschimba în viață. După formula lui Adler: „Viața înseamnă a trăi din ce în ce mai mult [bineînțeles nu în sens temporal, ci ca intensitate], așa cum dragostea înseamnă a iubi din ce

rândul său, panteismul, dizolvând orice individual în unitatea ființei, neîngăduind niciunui punct să fie ținta unei intenții a procesului cosmic îndreptat anume spre el, nu poate tolera, pe de altă parte, accentul personal, miza pusă pe individ, pe care o resimțim ca celălalt element al conceptului de destin. Raționalismului în sfârșit (și oricât de voluntariste i-ar fi tezele, ce filosofie sistematică nu este raționalism în ființa sa cea mai adâncă?) i se împotrivesc momentul neinteligibilului, al irezolvabilului, impus de acea obscuritate care, de departe, își aruncă încet umbra către noi (și celui mai avantajat și norocos destin, atâta vreme cât este perceput ca adevărat „destin”).

Aceste aspecte pun ușor în evidență presupunerile care constituie structura mai adâncă a conceptului de destin. Mai întâi, el are nevoie de un subiect care, pornind de la sine însuși și independent de orice „evenimente”, să conțină sau să reprezinte un sens, o tendință interioară, o provocare. Alături de această direcție proprie a subiectului, fără nicio legătură genetică cu ea, iau naștere și se petrec anumite evenimente, care totuși se raportează la ea favorizând-o sau înfrânând-o, care îi întrerup evoluția sau pun în contact lucruri îndepărtate, îi accentuează unele puncte sau decid în ceea ce o privește, reușita propriului întreg.

În acest mod, acele întâmplări intrate în legătură cu subiectul în sine, simple efecte cauzale, primesc un *sens*, un fel de teleologie adăugată pentru a ne exprima așa, cu alte cuvinte, se transformă în destine.

Deoarece aceste întâmplări, a căror origine nu are absolut nimic de-a face cu acel curs interior plin de sens al vieții noastre, intră într-o strânsă corelație cu acest curs, dobândind o capacitate vitală de integrare, chiar dacă de o semnificație

Cuprins

<i>Prefață</i> de Vasile Morar	5
Licența.....	19
Dizertație - Prefața traducătorului.....	93
Dizertație	101
Articole publicate în ziare.....	181
Gânduri despre destin, viață, dragoste și moarte	193
Despre fiul nostru, Radu.....	235
Radu Pătrașcu - CV	243